

CRRC
Armenia

**EURASIA
PARTNERSHIP
FOUNDATION**

Հրանտ Մատևոսյան
HRANT MATEVOSSIAN FOUNDATION

Տնտեսական զարգացման և հեղափոխությունների կենտրոն

«Աղքատության նվազեցում համայնքներում. կիրառական մոտեցումներ» ծրագիր
Community Poverty Reduction “Know How” Project

«ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԲՅՈՒՋԵՆԵՐ ԵՎ ԲՅՈՒՋԵՏԱՅԻՆ ԾՐԱԳՐԵՐԻ ՄՈՆԻՏՈՐԻՆԳ»
PUBLIC BUDGETS AND BUDGET PROGRAMME MONITORING

Վերապատրաստման դասընթաց ԲՀԿ-ների համար
Օր - Երկրորդ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

- **ՄԱՍ 4. Բյուջերային տեղեկարկություն: Հիմնական աղբյուրներ և ներկայացվող հաշվետվությունների կառուցվածքը**
- **ՄԱՍ 5. Մասնակցային բյուջերավորում: ՔՀԿ-ների դերը, մասնակցության հնարավորություններ և ժամկետներ**
- **ՄԱՍ 6. Բյուջերային ծրագրերի մոնիթորինգ և գնահատում**

➤ **ՄԱՍ 4. ԲՅՈՒՋԵՏԱՅԻՆ ՏԵՂԵԿԱՏՎՈՒԹՅՈՒՆ: ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԱՂԲՅՈՒՐՆԵՐ ԵՎ ՆԵՐԿԱՅԱՑՎՈՂ ՀԱՇՎԵՏՎՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԿԱՌՈՒՑՎԱԾՔԸ**

ԲՅՈՒՋԵՏԱՅԻՆ ՏԵՂԵԿԱՏՎՈՒԹՅՈՒՆ: ԱՂԲՅՈՒՐՆԵՐ

■ ՊԵՏԱԿԱՆ ԲՅՈՒՋԵ

ՀՀ ֆինանսների նախարարության կայք $\Rightarrow$ Պետական բյուջե $\Rightarrow$ Բյուջե

ՀՀ պետական բյուջեի մասին ՀՀ օրենք

ՀՀ կառավարության բյուջեերային ուղերձ-բացադրագիր

ՀՀ ֆինանսների նախարարության կայք $\Rightarrow$ Գանձապետարան $\Rightarrow$ Հաշվետվություններ

Պետական բյուջեի հաշվետվություններ՝ ամսական, եռամսյակային, կիսամյակային, տարեկան

ԲՅՈՒՋԵՏԱՅԻՆ ՏԵՂԵԿԱՏՎՈՒԹՅՈՒՆ: ՀԱՇՎԵՏՎՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԿԱՌՈՒՑՎԱԾՔԸ

- ՀՀ 2022 ԹՎԱԿԱՆԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ԲՅՈՒՋԵԻ ՄԱՍԻՆ ՀՀ ՕՐԵՆՔ
- **Հավելված 1 աղյուսակ 1.** Պետական բյուջեի ծախսերն ըստ պետական մարմինների կողմից իրականացվող ծրագրերի
- **Հավելված 1 աղյուսակ 2.** Պետական բյուջեի ծախսերն ըստ պետական մարմինների կողմից իրականացվող ծրագրերի և միջոցառումների
- **Հավելված 1 աղյուսակ 3.** Պետական բյուջեով նախատեսված ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով բյուջետային ծախսերի բաշխումը
- **Հավելված 1 աղյուսակ 4.** Օտարերկրյա պետությունների և միջազգային կազմակերպությունների աջակցությամբ իրականացվող վարկային ծրագրերը և միջոցառումները
- **Հավելված 1 աղյուսակ 5.** Օտարերկրյա պետությունների և միջազգային կազմակերպությունների աջակցությամբ իրականացվող դրամաշնորհային ծրագրերը և միջոցառումները
- **Հավելված 1 աղյուսակ 6.** Միջպետական և հանրապետական նշանակության ավտոճանապարհների պահպանման և անվտանգ երթևեկության ծառայությունների համար նախատեսվող ծախսերի բացվածքը
- **Հավելված 1 աղյուսակ 7.** ՀՀ համայնքներին (այդ թվում՝ Երևան համայնքին) տրամադրվող սուբվենցիաների բաշխումը
- **Հավելված 1 աղյուսակ 8.** Սահմանամերձ բնակավայրերի գծով նախատեսված ծախսերը

ԲՅՈՒՋԵՏԱՅԻՆ ՏԵՂԵԿԱՏՎՈՒԹՅՈՒՆ: ՀԱՇՎԵՏՎՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԿԱՌՈՒՑՎԱԾՔԸ

- **ՀՀ 2022 ԹՎԱԿԱՆԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ԲՅՈՒՋԵԻ ՄԱՍԻՆ ՀՀ ՕՐԵՆՔ**
- **Հավելված 2.** Դոտացիաների բաշխումն ըստ առանձին համայնքների
- **Հավելված 3.** Արտաքին օժանդակությամբ իրականացվող ծրագրերի և միջոցառումների շրջանակներում վարկերի տրամադրմանն ուղղվող միջոցներ
- **Հավելված 4.** ՀՀ կենտրոնական բանկի վարչական ծախսեր
- **Հավելված 5.** Ռադիոհաճախականության օգտագործման թույլտվության տրամադրման պարտադիր վճարների սահմանված չափերը
- **Հավելված 6.** Առաջնահերթությունները՝ ըստ բյուջետային գլխավոր կարգադրիչների
- **Հավելված 7.** Բնապահպանական ծրագրերի իրականացման համար համայնքներին տրամադրվող սուբվենցիաների բաշխումը

- **ՄԱՍ 5. ՄԱՍՆԱԿՑԱՅԻՆ ԲՅՈՒՋԵՏԱՎՈՐՈՒՄԸ: ՔՀԿ-ՆԵՐԻ ԴԵՐԸ, ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ՀՆԱՐԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ԵՎ ԺԱՄԿԵՏՆԵՐ**

ՄԱՍՆԱԿՑԱՅԻՆ ԲՅՈՒՋԵՏԱՎՈՐՈՒՄ

- **ՄԱՍՆԱԿՑԱՅԻՆ ԲՅՈՒՋԵՏԱՎՈՐՈՒՄԸ** իրենից ներկայացնում է քաղաքացիական հասարակության ներգրավումը համայնքային կամ պետական միջոցների բաշխմանը վերաբերող որոշումների կայացման գործընթացում:
- **Մասնակցային գործընթացներ** են համարվում բյուջետային գործընթացի շրջանակներում նախատեսված հանրային իրազեկման և հանրության հետ համագործակցության մեխանիզմների և գործընթացների ամբողջությունը:
- Մասնացային գործընթացները նպատակ ունեն քաղաքացիական **հասարակության ներգրավման միջոցով աջակցել բյուջետային որոշումների կայացմանը:**
- Մասնակցային գործընթացները պետք է բարձրացնեն **պետական մարմինների հաշվետվողականությունը քաղաքացիների առջև՝** ձևավորելով փոխադարձ վստահության մթնոլորտ:

ՄԱՍՆԱԿՑԱՅԻՆ ԳՈՐԾԸՆԹԱՑՆԵՐ

- Մասնակցային գործընթացների կազմակերպման և իրականացման հիմնական սկզբունքներն են՝
  - Հասանելիությունը և մատչելիությունը
  - Թափանցիկությունը
  - Ժամկետայնությունը
  - Կայունությունը
  - Փոխլրացումը
  - Քննարկումները
  - Հաշվետվողականությունը

ՄԱՍՆԱԿՑԱՅԻՆ ԳՈՐԾԸՆԹԱՑՆԵՐ

➤ Հասանելիությունը և մատչելիությունը

- Մասնակցային գործընթացները պետք է բավարար չափով հասանելի և մատչելի լինեն գործընթացների բոլոր մասնակիցների համար
- Գործընթացներում հնարավորինս պետք է ներառվեն բոլոր շահառուները և շահագրգիռ կողմերը
- Պետական մարմինները պետք է հեշտացնեն քաղաքացիների մասնակցությունը գործընթացներին՝
  - տարածեն ամբողջական բյուջետային տեղեկատվություն
  - կիրառեն այնպիսի ձևաչափեր և մեխանիզմներ, որոնք քաղաքացիների համար մատչելի են՝ դրանց հասկանալու, օգտագործելու և մշակելու համար:

ՄԱՍՆԱԿՑԱՅԻՆ ԳՈՐԾԸՆԹԱՑՆԵՐ

➤ Թափանցիկությունը

- Պետական մարմինները պետք է հանրությանը տրամադրեն ամբողջական տեղեկատվություն մասնակցային յուրաքանչյուր գործընթացի նպատակի, դրա շրջանակների, սահմանափակումների, նախատեսվող արդյունքների և ժամկետների վերաբերյալ:

➤ Ժամկետայնությունը

- Մասնակցային գործընթացները նախագծելիս, պետք է բավարար ժամանակ նախատեսվի քաղաքացիների կողմից առաջարկների ներկայացման և այդ գործընթացներում քաղաքացիների հնարավորինս վաղ փուլում ներգրավման համար:

ՄԱՍՆԱԿՑԱՅԻՆ ԳՈՐԾԸՆԹԱՑՆԵՐ

➤ Կայունությունը

- Բյուջետային գործընթացներում հանրության կայուն ներգրավվածությունը ապահովելու համար քաղաքացիների մասնակցությունը պետք է դրվի ինստիտուցիոնալ հիմքերի վրա:
- Մասնակցային գործընթացները պետք է լինեն պարբերական և կայուն գործընթացներ, որոնք ինտեգրված են ընդհանուր բյուջետային ցիկլում:

➤ Փոխլրացումը

- Պետական մարմինները պետք է ապահովեն քաղաքացիների մասնակցության այնպիսի մեխանիզմներ, որոնք լրացնում և բարձրացնում են կառավարման և հաշվետվողականության առկա համակարգերի արդյունավետությունը:

ՄԱՍՆԱԿՑԱՅԻՆ ԳՈՐԾՆԹԱՑՆԵՐ

➤ Քննարկումները

- Մասնակցային գործընթացները ենթադրում են հանրային քննարկումների առկայություն:
- Մասնակցային գործընթացները պետք է շահագրգռեն քաղաքացիներին ներգրավվելու բյուջետային որոշումների շուրջ իրական քննարկումներում:

➤ Հաշվետվողականություն

- Մասնակցային գործընթացները ենթադրում են հստակ հետադարձ կապ պետական մարմինների և քաղաքացիների միջև՝ հանդիպումների կամ հրապարակային տեղեկատվության միջոցով, որի շրջանակներում պետական մարմինները տեղեկատվություն պետք է տրամադրեն քաղաքացիներին վերջիններիս առաջարկների ընդունման կամ դրանց ընթացի վերաբերյալ:

ՄԱՍՆԱԿՑԱՅԻՆ ԳՈՐԾԸՆԹԱՑՆԵՐԻ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՄԱՍՆԱԿԻՑՆԵՐԸ

➤ Պետական մարմինները

- ՀՀ հանրային իշխանության և տարածքային կառավարման բյուջետային հատկացումների գլխավոր կարգադրիչ հանդիսացող բոլոր հայտատու մարմինները (այսուհետ՝ պետական մարմիններ):
- Պետական մարմինները պատասխանատու են իրենց պատասխանատվության ներքո ընդգրկված ոլորտներին կամ ծրագրերին առնչվող մասնակցային գործընթացների կազմակերպման և իրականացման համար:

ՄԱՍՆԱԿՑԱՅԻՆ ԳՈՐԾԸՆԹԱՑՆԵՐԻ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՄԱՍՆԱԿԻՑՆԵՐԸ

➤ Քաղաքացիական հասարակության կազմակերպությունները (ՔՀԿ-ներ)

- Ընդգրկում է ՀՀ-ում պաշտոնապես գործող՝
  - հասարակական կազմակերպությունները,
  - արհեստակցական միությունները,
  - մասնագիտական ասոցիացիաները,
  - կրոնական կազմակերպությունները,
  - մեդիա խմբերը,
  - հիմնադրամները և
  - քաղաքացիների այլ խմբերը, որոնք ձևավորվել են հատկապես սոցիալ-տնտեսական զարգացման, պետական ծրագրերի մոնիտորինգի և քաղաքականության շուրջ քննարկումներում ներգրավման նպատակով, և ներկայացնում են հանրության կամ շահառուների կոնկրետ խմբերի շահերը:
- ՔՀԿ-ները հանրության կամ կոնկրետ շահառուների անունից մասնակցում են բյուջետային ծրագրերի մշակման աշխատանքներին:

ՄԱՍՆԱԿՑԱՅԻՆ ԳՈՐԾԸՆԹԱՑՆԵՐԸ

- Մասնակցային գործընթացներն ընդգրկում են հետևյալ միջոցառումները՝
  - հանրային իրազեկում,
  - բյուջետային տեղեկատվության տրամադրում,
  - բյուջետային ծրագրերի վերաբերյալ հանրության առաջարկների ներկայացում,
  - հանրային քննարկումների իրականացում,
  - հետադարձ կապի ապահովում:

ՄԱՍՆԱԿՑԱՅԻՆ ԳՈՐԾԸՆԹԱՑՆԵՐԸ

- Հանրային կառավարման հաշվետվողական մշակույթը և հանրային քաղաքականությունների և ծրագրերի մշակման, իրականացման և գնահատման գործընթացներում հանրության տարբեր շերտերի ընդգրկման հնարավորությունների ապահովումը ենթադրում է բյուջետային տեղեկատվության մատչելիություն և լայն հասանելիություն:
- «Քաղաքացու բյուջեն» ընդունված ձևաչափ է՝ հանրությանը բյուջետային տեղեկատվությունն առավել հասանելի և հանրամատչելի դարձնելու համար:

https://minfin.am/website/images/website/byuje_amsakan/Citizen%20Budget%202020-final.pdf

ՀԱՆՐԱՅԻՆ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ԳՈՐԾԸՆԹԱՅԻ ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՒՅՑ

<p>Հայտատու մարմինների կողմից ՀՀ ՖՆ ներկայացված 2023-2025թթ ՄԺԾԾ (ներառյալ ՀՀ 2023թ.պետական բյուջեի) հայտերի հրապարակում հայտատու մարմինների ինտերնետային կայքերում</p>	<p>մինչև մարտի 15, 2022թ.</p>
<p>Բյուջետային հայտերի շուրջ ԲՀԿ-ների հետ քննարկումների անցկացում և արդյունքների վերաբերյալ ամփոփ տեղեկատվության ներկայացում ՖՆ</p>	<p>մինչև ապրիլի 8, 2022թ.</p>
<p>«Հայաստանի Հանրապետության 2023 թվականի պետական բյուջեի մասին» ՀՀ օրենքի նախագծի լրամշակված տարբերակի և հանրային քննարկումների ամփոփաթերթերի տեղադրում ՀՀ ՖՆ կայքում</p>	<p>ՊԲ նախագիծը ԱԺ ներկայացնելու (մինչև սեպտեմբերի 30, 2022թ.) հաջորդ օրը</p>
<p>«Քաղաքացու Բյուջե»-ի մշակում և հանրայացում</p>	<p>ՊԲ մասին օրենքի հրապարակումից հետո 1 ամսյա ժամկետում</p>

ԲՅՈՒՋԵՏԱՅԻՆ ԾՐԱԳՐԵՐԻ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ՀԱՆՐՈՒԹՅԱՆ ԱՌԱՋԱՐԿՆԵՐԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՄԱՆ ՁԵՎԱԶԱՓ

Ստանդարտ ձևաչափի օրինակ

ԱՌԱՋԱՐԿ / ԴԻՏՈՂՈՒԹՅՈՒՆ
ԲՅՈՒՋԵՏԱՅԻՆ ՀԱՅՏԻ/ ԾՐԱԳՐԵՐԻ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ

Կազմակերպության անվանումը՝	
Հասցեն՝	
Էլեկտրոնային փոստը՝	
Հեռախոսահամարը՝	
Պետական մարմնի անվանումը՝	
Ներկայացման ամսաթիվը՝	

ԲՅՈՒՋԵՏԱՅԻՆ ԾՐԱԳՐԵՐԻ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ՀԱՆՐՈՒԹՅԱՆ ԱՌԱՋԱՐԿՆԵՐԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՄԱՆ ՁԵՎԱԶԱՓ

1. Շահառուների որ խմբի շահերն է ներկայացնում դիտողության/առաջարկի հեղինակ կազմակերպությունը՝
2. Ներկայացվածը հանդիսանում է արդյոք այլ քՀԿ-ների կամ կազմակերպությունների հետ համատեղ մշակված դիտողություն/առաջարկ: Եթե այո, ապա նշել այն կազմակերպությունները, որոնք մասնակցել են դրա մշակմանը:
3. Դիտողության/առաջարկի վերաբերյալ իրականացվել են արդյոք խորհրդակցություններ հիմնական շահառուների հետ՝
4. Կազմակերպությունը ենթադրում է արդյոք իր մասնակցությունը առաջարկվող ծրագրի/միջոցառման ֆինանսավորման, իրականացման կամ մոնիտորինգի գործընթացներում: Եթե այո, ապա նշել ենթադրվող մասնակցության ձևը (լրացվում է միայն նոր նախաձեռնություն հանդիսացող առաջարկի դեպքում):
5. Նշել այն ոլորտը, բյուջետային ծրագիրը և միջոցառումը, որին առնչվում է դիտողությունը/առաջարկությունը (նոր նախաձեռնություն հանդիսացող առաջարկի դեպքում ծրագրի կամ միջոցառման դասիչները կարող են չլրացվել)՝

Ոլորտը՝

Ծրագրի դասիչը և անվանումը՝

Միջոցառման դասիչը և անվանումը՝

ԲՅՈՒՋԵՏԱՅԻՆ ԾՐԱԳՐԵՐԻ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ՀԱՆՐՈՒԹՅԱՆ ԱՌԱՋԱՐԿՆԵՐԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՄԱՆ ՁԵՎԱԶԱՓ

6. Նշել ներկայացված դիտողության/ առաջարկի բնույթը՝

Դիտողություն	✓	Առաջարկություն	✓	Նոր նախաձեռնություն	✓
7. Նշել, թե ինչ հարցերի է անդրադառնում ներկայացված դիտողությունը/ առաջարկությունը (կարելի է միաժամանակ նշել մի քանի տարբերակներ)՝					
Նպատակներ	✓		Ծառայության որակ		✓
Գերակայություններ	✓		Ծառայության մատչելիություն		✓
Շահառուների շրջանակ	✓		Ֆինանսական հաշվարկներ		✓
Սպառվող ռեսուրսներ	✓		Արդյունքային ցուցանիշներ		✓
Իրականացման եղանակներ	✓		Վերջնական արդյունքներ		✓
Նոր ծառայություններ	✓		Նոր տրանսֆորտներ		✓
Նոր կապիտալ ներդրումներ	✓		Արդյունավետություն		✓
Այլ՝	-----				

8. Ներկայացնել դիտողության/ առաջարկի բովանդակությունը (100 բառի շրջանակներում)՝

ԲՅՈՒՋԵՏԱՅԻՆ ԾՐԱԳՐԵՐԻ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ՀԱՆՐՈՒԹՅԱՆ ԱՌԱՋԱՐԿՆԵՐԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՄԱՆ ՁԵՎԱԶԱՓ

9. Ինչ օգուտներ են ակնկալվում առաջարկի իրականացման արդյունքում: Ինչպես է առաջարկի իրականացումն ազդելու թիրախային շահառուների, այդ թվում՝ մատուցվող ծառայությունների որակի վրա՝

10. Ինչ ժամանակահատվածում է նախատեսվում իրականացնել առաջարկը՝

11. Ընդհանուր գնահատականներով ինչ ռեսուրսներ (սարքավորումներ, աշխատաժամանակ, ֆինանսական միջոցներ և այլն) կպահանջվեն առաջարկի իրականացման համար՝

#	Նկարագրություն	Գումար (ՀՀ դրամ)
1		
2		
3		
	Ընդամենը	

12. Առաջարկը ենթադրում է արդյոք պետական բյուջեից բացի ֆինանսավորման այլ աղբյուրների ներգրավում: Եթե այո, ապա ներկայացնել առաջարկի համաֆինանսավորման աղբյուրները, ուղղությունները և նախնական ֆինանսական գնահատականները:

ԲՅՈՒՋԵՏԱՅԻՆ ԾՐԱԳՐԵՐԻ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ՀԱՆՐՈՒԹՅԱՆ ԱՌԱՋԱՐԿՆԵՐԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՄԱՆ ՁԵՎԱԶԱՓ

Ամփոփաթերթի ձևաչափի օրինակ

ԱՄՓՈՓԱԹԵՐԹ

ԲՅՈՒՋԵՏԱՅԻՆ ՀԱՅՏԻ/ԾՐԱԳՐԵՐԻ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ՀԱՍԱՐԱԿՈՒԹՅԱՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԿՈՂՄԻՑ ՆԵՐԿԱՅԱՑՎԱԾ ԴԻՏՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԵՎ ԱՌԱՋԱՐԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ

Պետական մարմնի անվանումը՝

Ամփոփաթերթի կազմման ամսաթիվը՝

#	Դիտողության/ առաջարկի բովանդակությունը	Առնչվող ոլորտը, ծրագիրը, միջոցառումը	Դիտողության /առաջարկի հեղինակը	Դիտողության/ առաջարկի ներկայացման ամսաթիվը	Պետական մարմնի դիրքորոշումը/ արձագանքը դիտողության/ առաջարկի վերաբերյալ	Դիրքորոշման ներկայացման ամսաթիվը
1	2	3	4	5	6	7

➤ **ԽՄԲԱՅԻՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔ 5.1: ԲՅՈՒՋԵՏԱՅԻՆ
ՆԱԽԱԶԵՌՆՈՒԹՅԱՆ ՄՇԱԿՈՒՄ**

➤ **ՄԱՍ 6. ԲՅՈՒՋԵՏԱՅԻՆ ԾՐԱԳՐԵՐԻ ՄՈՆԻԹՈՐԻՆԳ ԵՎ
ԳՆԱՀԱՏՈՒՄ**

ԲՅՈՒՋԵՏԱՅԻՆ ԾՐԱԳՐԵՐԻ ՄՈՆԻԹՈՐԻՆԳ ԵՎ ԳՆԱՀԱՏՈՒՄ

- **Մոնիտորինգը (մշտադիտարկումը)** շարունակաբար իրականացվող գործառույթ է, որը որոշակի ցուցանիշների գծով տվյալների համակարգված հավաքագրման միջոցով ծրագրի կառավարիչներին և շահագրգիռ կողմերին տրամադրում է տեղեկություններ **ծրագրի իրականացման առաջնթացի և արդյունքների ձեռքբերման**, ինչպես նաև **ռեսուրսների օգտագործման աստիճանի** վերաբերյալ:
- **Գնահատումը** ծրագրի կամ քաղաքականության կառուցվածքի, իրականացման ընթացքի և արդյունքների համակարգային և անկողմնակալ ուսումնասիրություն-գնահատում է: Այն ուղղված է որոշելու **համապատասխանությունը և նպատակների իրագործման աստիճանը, իրականացման արդյունավետությունը, ազդեցությունը և կայունությունը:**

ԲՅՈՒՋԵՏԱՅԻՆ ԾՐԱԳՐԵՐԻ ՄՈՆԻԹՈՐԻՆԳ ԵՎ ԳՆԱՀԱՏՈՒՄ

■ Գնահատումը կարող է կազմակերպվել.

- ծրագրի իրականացման ընթացքում – «Միջանկյալ գնահատում»,
- ծրագրի իրականացման ավարտից անմիջապես հետո – «Ավարտական գնահատում»,
- ծրագրի ավարտից մի քանի տարի անց – «Ազդեցության գնահատում»:

ԲՅՈՒՋԵՏԱՅԻՆ ԾՐԱԳՐԵՐԻ ՄՈՆԻԹՈՐԻՆԳ ԵՎ ԳՆԱՀԱՏՈՒՄ

- Գնահատման գործընթացում հավաքագրված **տվյալները, վերլուծությունները և արդյունքները** պետք է հասցեագրեն կամ կիրառվեն հասկանալու համար՝
  - թիրախային խմբի կարիքները (**կարիքների գնահատում**),
  - ծրագրի հիմնավորվածությունը և, կամ տրամաբանական շրջանակը (**ծրագրի կառուցվածք/դիզայն**),
  - ծրագրի իրականացման համապատասխանությունը սահմանված խնդիրներին (**համապատասխանության գնահատում**),
  - ծրագրի/միջոցառումների իրականացման համար լավագույն հնարավոր տարբերակի կիրառումը (**արդյունավետության գնահատում**),
  - ծրագրի/միջոցառումների հանգումը կարճաժամկետ կամ միջնաժամկետ արդյունքների (**արդյունքների գնահատում**),
  - ծրագրի արդյունքում (ավարտից հետո) ձեռքբերված երկարաժամկետ և տևական փոփոխությունները (**ազդեցության գնահատում**):

ԲՅՈՒՋԵՏԱՅԻՆ ԾՐԱԳՐԵՐԻ ՄՈՆԻԹՈՐԻՆԳ ԵՎ ԳՆԱՀԱՏՈՒՄ

- Մոնիթորինգը և գնահատումը կարող է ծառայել հետևյալ նպատակներին՝
  - Ծրագրերի իրականացման խնդիրների լուծում,
  - Կառավարության ներքին հաշվետվողականության բարելավում,
  - Հանրությանը տեղեկատվության տրամադրում,
  - Ծրագրի վերանայումներ, ձևակերպման և կառուցվածքի բարելավում,
  - Ծրագրերի համակարգում և գերակայությունների սահմանում:

ԲՅՈՒՋԵՏԱՅԻՆ ԾՐԱԳՐԵՐԻ ՄՈՆԻԹՈՐԻՆԳ ԵՎ ԳՆԱՀԱՏՈՒՄ

- Գնահատման գործիքակազմի ընտրության համար նախ պետք է դիտարկել հետևյալ **հարցադրումները**.
  - Որն է գնահատման նպատակը, գնահատման արդյունքում ստացված տեղեկատվությունը ինչ որոշումների համար է հիմք ծառայելու,
  - Ինչպիսի տվյալներ, տեղեկություններ են անհրաժեշտ տվյալ որոշումների կայացման համար,
  - Ծրագրի իրականացման որ փուլին է վերաբերելու գնահատումը (գնահատման իրականացման ժամկետը),
  - Ովքեր են գնահատման տեղեկատվություն շահառուները և օգտագործողները,
  - Ինչպիսի ֆինանսական և մարդկային ռեսուրսներ են անհրաժեշտ գնահատումն իրականացնելու համար:

ԲՅՈՒՋԵՏԱՅԻՆ ԾՐԱԳՐԵՐԻ ՄՈՆԻԹՈՐԻՆԳ ԵՎ ԳՆԱՀԱՏՈՒՄ

- Մոնիթորինգի և գնահատման գործիքներից են.
  - ծախսեր-օգուտներ վերլուծությունները,
  - արդյունավետության և ազդեցության գնահատումները,
  - մասնակցային արագ արձագանքման մեթոդները,
  - շահառուների շրջանում հետազոտությունները և այլն:

ԲՅՈՒՋԵՏԱՅԻՆ ԾՐԱԳՐԵՐԻ ՄՈՆԻԹՈՐԻՆԳ ԵՎ ԳՆԱՀԱՏՈՒՄ

- Ծրագրի գնահատումները, բովանդակային իմաստով, կարելի է դասակարգել երեք հիմնական խմբերի՝
  - նպատակների գնահատումներ,
  - գործընթացների գնահատումներ,
  - ազդեցության գնահատումներ:

ԲՅՈՒՋԵՏԱՅԻՆ ԾՐԱԳՐԵՐԻ ՄՈՆԻԹՈՐԻՆԳ ԵՎ ԳՆԱՀԱՏՈՒՄ

■ ՆՊԱՏԱԿՆԵՐԻ ԳՆԱՀԱՏՈՒՄՆԵՐ: Հիմնական հարցադրումներ

- Արդյո՞ք քաղաքականությունները կամ ծրագրերն ունեն հստակ նպատակներ:
- Արդյո՞ք ծրագրի ձևակերպումն այնպիսին է, որ թույլ է տալիս հասնել նպատակներին:
- Որքանո՞վ են իրագործվել ծրագրի նպատակները:

ԲՅՈՒՋԵՏԱՅԻՆ ԾՐԱԳՐԵՐԻ ՄՈՆԻԹՈՐԻՆԳ ԵՎ ԳՆԱՀԱՏՈՒՄ

■ ԳՈՐԾԸՆԹԱՑՆԵՐԻ ԳՆԱՀԱՏՈՒՄՆԵՐ: Հիմնական հարցադրումներ

- Որո՞նք են ծառայության մատուցման համար իրականացվող գործողությունները: Որքա՞նով են դրանք համապատասխանում արդյունքների ձեռք բերմանը:
- Արդյո՞ք այդ գործողություններն արդյունավետ են:
- Արդյո՞ք ներդրվել են համապատասխան ռեսուրսներ և համակարգեր:
- Արդյո՞ք ծրագրի շահառուները ստանում են որակյալ և ցանկալի ծառայություններ:

ԲՅՈՒՋԵՏԱՅԻՆ ԾՐԱԳՐԵՐԻ ՄՈՆԻԹՈՐԻՆԳ ԵՎ ԳՆԱՀԱՏՈՒՄ

■ ԱԶԴԵՑՈՒԹՅԱՆ ԳՆԱՀԱՏՈՒՄՆԵՐ: Հիմնական հարցադրումներ

- Ինչպե՞ս է փոփոխվել շահառուների բարեկեցությունը ծրագրի իրականացման արդյունքում:
- Կա՞ն արդյոք չնախատեսված ազդեցություններ՝ դրական կամ բացասական:
- Արդյո՞ք ծրագրի իրականացման ծախսերը հիմնավորված են ազդեցությունների համեմատ:

ԲՅՈՒՋԵՏԱՅԻՆ ԾՐԱԳՐԵՐԻ ՄՈՆԻԹՈՐԻՆԳ ԵՎ ԳՆԱՀԱՏՈՒՄ

■ Գնահատման 5 ստանդարտ չափորոշիչները.

1. **Համապատասխանություն,**
2. **Նպատակների հասանելիություն,**
3. **Արդյունավետություն,**
4. **Ազդեցություն,**
5. **Կայունություն:**

ԲՅՈՒՋԵՏԱՅԻՆ ԾՐԱԳՐԵՐԻ ՄՈՆԻԹՈՐԻՆԳ ԵՎ ԳՆԱՀԱՏՈՒՄ

1. ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Արդյոք ծրագրով նախատեսվող նպատակները համապատասխանում են շահառուների պահանջներին, երկրի կարիքներին և քաղաքականությունների գերակայություններին

- Ծրագիրը համապատասխանում է արդյոք ռազմավարական գերակայություններին և ընթացիկ նախաձեռնություններին,
- Ծրագրի գործողությունների տրամաբանական հիմնավորվածությունը,
- Ոչ ֆինանսական ինդիկատորների համապատասխանությունը Ծրագրի նպատակին,
- Որքանով է հայտարարված նպատակը համապատասխանում շահառուների իրական կարիքներին և առկա խնդիրներին,
- Ճկունությունը, իրավիճակի փոփոխությանն արագ արձագանքելու հնարավորությունները,
- Հիմնական շահառուներին եւ թիրախային խմբերին սահմանելու որակներ, ինստիտուցիոնալ կարողությունների հետ կապված հարցեր,
- Շահառուների մասնակցությունը Ծրագրի դիզայնին և կառավարմանը,
- Ծրագրի իրատեսականությունը ֆինանսական, մարդկային և կառավարչական ռեսուրսների ներդրման իմաստով:

ԲՅՈՒՋԵՏԱՅԻՆ ԾՐԱԳՐԵՐԻ ՄՈՆԻԹՈՐԻՆԳ ԵՎ ԳՆԱՀԱՏՈՒՄ

2. ՆՊԱՏԱԿՆԵՐԻ ՀԱՍԱՆԵԼԻՈՒԹՅՈՒՆ

Վերաբերվում է ծրագրի արդյունքների և նպատակների հասանելիությանը

- Արդյոք սպասվող արդյունքները ձեռք են բերվել՝ շահառու տարբեր խմբերի համար,
- Ինչպիսին է ծրագրի առաջընթացը նպատակներին հասնելու իմաստով,
- Առկա են արդյոք կատարողական ցուցանիշներ ծրագրի նպատակներին հասնելու առաջընթացը գնահատելու համար,
- Հնարավոր է արդյոք հասնել սահմանված նպատակին սահմանված ժամկետներում և առկա ռեսուրսներով,
- Ապահովվել է արդյոք շահառուների մասնակցությունը/հետադարձ կապը ծրագրային միջոցառումներին:

ԲՅՈՒՋԵՏԱՅԻՆ ԾՐԱԳՐԵՐԻ ՄՈՆԻԹՈՐԻՆԳ ԵՎ ԳՆԱՀԱՏՈՒՄ

3. ԱՐԴՅՈՒՆԱՎԵՏՈՒԹՅՈՒՆ

Որքան արդյունավետ են ռեսուրսները փոխակերպվել սպասվող արդյունքների՝ քանակի, որակի և ժամկետների տեսանկյունից

- Կառավարման որակ և պատշաճ ընթացակարգերի ապահովում,
- Այլընտրանքային նմանատիպ ծրագրերի ծախսերի հետ համեմատական,
- Համապատասխան միջոցների և համակարգերի առկայություն,
- Արդյոք ծրագիրն իրականացվում է ըստ պլանավորվածի,
- Արդյոք ծրագրի շահառուները ստանում են սահմանված ծառայությունները,
- Արդյոք ծրագրի շահառուները բավարարված են մատուցված ծառայություններից,
- Արդյոք ծրագրի հասցեականությունն ապահովված է:

ԲՅՈՒՋԵՏԱՅԻՆ ԾՐԱԳՐԵՐԻ ՄՈՆԻԹՈՐԻՆԳ ԵՎ ԳՆԱՀԱՏՈՒՄ

4. ԱՋԴԵՑՈՒԹՅՈՒՆ

Դրական և բացասական, առաջնային և երկրորդային, կարճաժամկետ և երկարաժամկետ, սպասվող և անսպասելի, ուղղակի և անուղղակի հնարավոր ազդեցությունների գնահատում

- Ինչպիսին են ծրագրի ազդեցությունները՝ տնտեսական, սոցիալական և այլ,
- Ինչպիսի ազդեցություններ է ունեցել ծրագիրը տարբեր շահառու խմբերի վրա,
- Արդյոք ձեռք են բերվել ցանկալի ազդեցությունները,
- Ինչպիսի այլ նախատեսված և չնախատեսված ազդեցություններ են առկա,
- Ծախսերի հիմնավորվածությունը ազդեցությունների իմաստով:

ԲՅՈՒՋԵՏԱՅԻՆ ԾՐԱԳՐԵՐԻ ՄՈՆԻԹՈՐԻՆԳ ԵՎ ԳՆԱՀԱՏՈՒՄ

5. ԿԱՅՈՒՆՈՒԹՅՈՒՆ

Կշարունակվեն արդյոք ծրագրի դրական արդյունքները

- Տարբեր շահառուների մասնակցությունը և սեփականության զգացումը,
- Քաղաքականությունների աջակցությունը,
- Կառավարության ինստիտուցիոնալ կարողությունները,
- Սոցիալ մշակութային գործոններ,
- Ֆինանսական կայունություն,
- Տեխնիկական գործոններ և այլն:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼՈՒԹՅՈՒՆ

